

NUSIKALTIMAI IR SPAUDA LIETUVOS VISUOMENĖJE

Doc. dr. Aleksandras Dobryninas

Socialinės teorijos katedra, Filosofijos fakultetas, Vilniaus universitetas,
Didlaukio g. 47, 2057 Vilnius
Telefonas 76 25 80
Faksas 76 18 90

Spaudai pateikta 1999 m. gegužės 5 d.

S a n t r a u k a

Kriminalinės temos, jų plėtojimas žiniasklaidoje yra rimta politinė ir socialinė problema, turinti įtakos tiek esamai kriminogenei padėčiai, tiek tam, kaip vykdomą baudžiamąją politiką supranta visuomenė. Straipsnyje analizuojama kriminalinio pobūdžio publikacijų Lietuvos spaudoje dinamika bei struktūra, leidinių ideologija, įvairių socialinių grupių reakcija į minėtą informaciją. Keliamas susirūpinimas, kad visuomenė netapačiai, arba net ir iškreiptai yra informuojama apie kriminogeninę padėtį šalyje. Teigiama, kad toks visuomenės informavimas gali pasunkinti demokratinės nusikaltimų kontrolės politikos formavimą ir įgyvendinimą Lietuvoje.

I v a d a s

Žiniasklaidos vaidmenį šiuolaikinėse demokratinėse valstybėse sunku pervertinti. Dažniausiai pabrėžiamos jos pozityviosios – informacijos, kritikos ir kontrolės funkcijos ir mažiau kalbama apie tuos žiniasklaidos aspektus, kurie turi neigiamą konotaciją, t.y. jų priklausomybę nuo rinkos konjunktūros, vidinė ideologija, stereotipiškas informacijos pateikimas. Žiniasklaida, *de facto* būdama “ketvirtąja valdžia”, elgėsi kaip ir dera bet kuriai valdžiai: pabrėždama demokratinę prigimtį, visada slėpė savo valdžios technologiją. Socialiniai kritikai seniai pastebėjo žiniasklaidos panašumą į viduramžių Bažnyčią [4, 74]: ji, kaip ir ši religinė institucija praeityje, bando totaliai kontroliuoti ir mokyti visuomenę. Tik skirtingai negu Bažnyčia, modernioji žiniasklaida skleidžia ne tikėjimą, bet nuomones, o jos produktas – ne krikščioniškasis žinojimas, bet viešieji stereotipai.

Šis kontraversiškas žiniasklaidos vaidmuo demokratinėje visuomenėje ypač ryškiai pastebimas pateikiant kriminalinę informaciją televizijoje, radijuje arba spaudoje. Viena vertus, kalbėdama apie kriminogeninę būklę ir kriminalinės justicijos institucijų veiklą, žiniasklaida gali atlikti ir atlieka svarbią demokratinės institucijos funkciją ne tik tiesiogiai informuodama piliečius apie padėtį šalyje, bet ir atkleisdama korupcijos atvejus, kontroliuodama, kaip valdžios institucijos puoselėja ir gina žmonių teisės ir interesus, kitaip tariant, padeda kurti sveikesnę ir patikimesnę visuomenę [2, 67]. Kita vertus, būdama ne tik informacijos teikimo masėms “priemonė”, bet kartu ir pelno siekianti institucija, žiniasklaida lengvai gali pasinaudoti savo išskirtine padėtimi kriminalinės informacijos teikimo srityje komerciniais tikslais. Tam yra mažiausiai dvi priežastys: pirma, kriminalinė informacija turi didžiulį paklausą visuomenėje; antra, kriminalinės naujienos lengvai gaunamos ir gaminamos [3, 2]. Nors informavimo priemonių pasaulyje egzistuoja tam tikri kriminalinės informacijos skelbimo apribojimo principai (jų pirmiausia laikosi vadinamoji prestižinė žiniasklaida – *quality ends*), bendra padėtis nėra optimistinė. 1987 m. JAV atlikti tyrimai parodė, kad nusikaltimų ir teisės

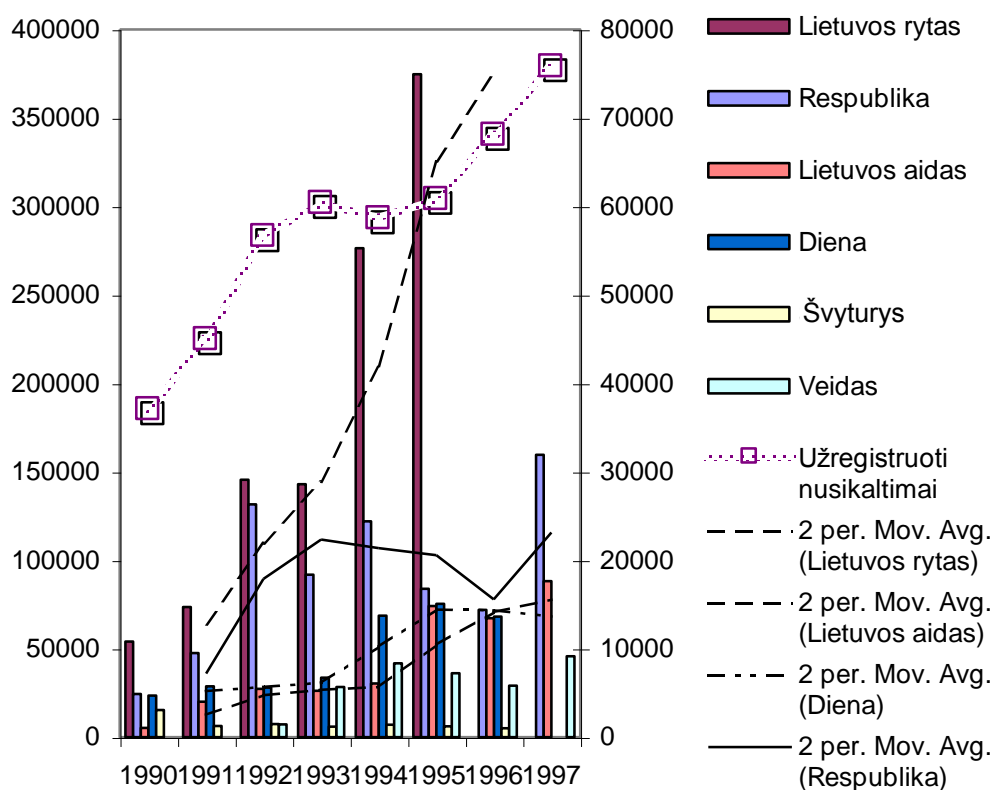
temos užima apie 20 proc. vietinių televizijų bei 13 proc. nacionalinės televizijos naujienu turinio ir 25 proc. laikraščių informacijos [1, 7].

Kaip šiuo požiūriu atrodo Lietuvos žiniasklaida? Į šį klausimą galima atsakyti apibendrinus Vilniaus universiteto Socialinių studijų centro Lietuvos spaudos tyrimo rezultatus, kurie buvo gauti 1996-1998 m. atliekant tyrimus pagal RSS "Crime, General Public and Mass Media in Lithuania" projektą. Tyrimas remiasi: 1. kriminalinių publikacijų Lietuvos laikraščiuose ir žurnaluose kiekybine teksto analize, 2. giluminiais interviu su žurnalistais ir 3. nacionaline spaudos skaitytojų apklausa.

Kriminalinių publikacijų tendencijos ir struktūra Lietuvos spaudoje

Gauti rezultatai nedviprasmiškai rodo, kad Lietuvos žiniasklaida gana intensyviai plėtoja nusikaltimų temą kaip vieną iš pagrindinių. Giluminiuose interviu pagrindinių Lietuvos laikraščių žurnalistai, rašantys kriminalinėmis temomis, teigė, kad tokį intensyvumą lemia nuolat blogėjanti kriminogeninė būklė. Šį teiginį nesunku patikrinti, palyginus kriminalinių publikacijų intensyvumo tendencijas per pastaruosius metus su atitinkamomis nusikaltimų statistikos tendencijomis.

1 pav. parodyta, kaip keitėsi žodžių skaičius pagrindinių Lietuvos laikraščių ir žurnalų (pirmoji ašis) kriminalinėse publikacijose ir kaip atitinkamai daugėjo nusikaltimų (antroji ašis) Lietuvoje 1990-1997 metais.

1 pav. **Kriminalinių publikacijų ir nusikaltimų augimo tendencijos 1990-1997 m.**

Jau iš šio paprasto palyginimo matyti, kad kriminalinio pobūdžio publikacijų skaičius laikraščiuose ir žurnaluose nelabai atitinka nusikaltimų daugėjimo tendencijas Lietuvoje. Tačiau dar akivaizdžiau tai matyti iš 1 lentelėje pateiktų apskaičiuotų minėtų publikacijų ir nusikaltimų augimo tempų koreliacijos koeficientų.

1 lentelė. **Spaudos publikacijų ir nusikaltimų**

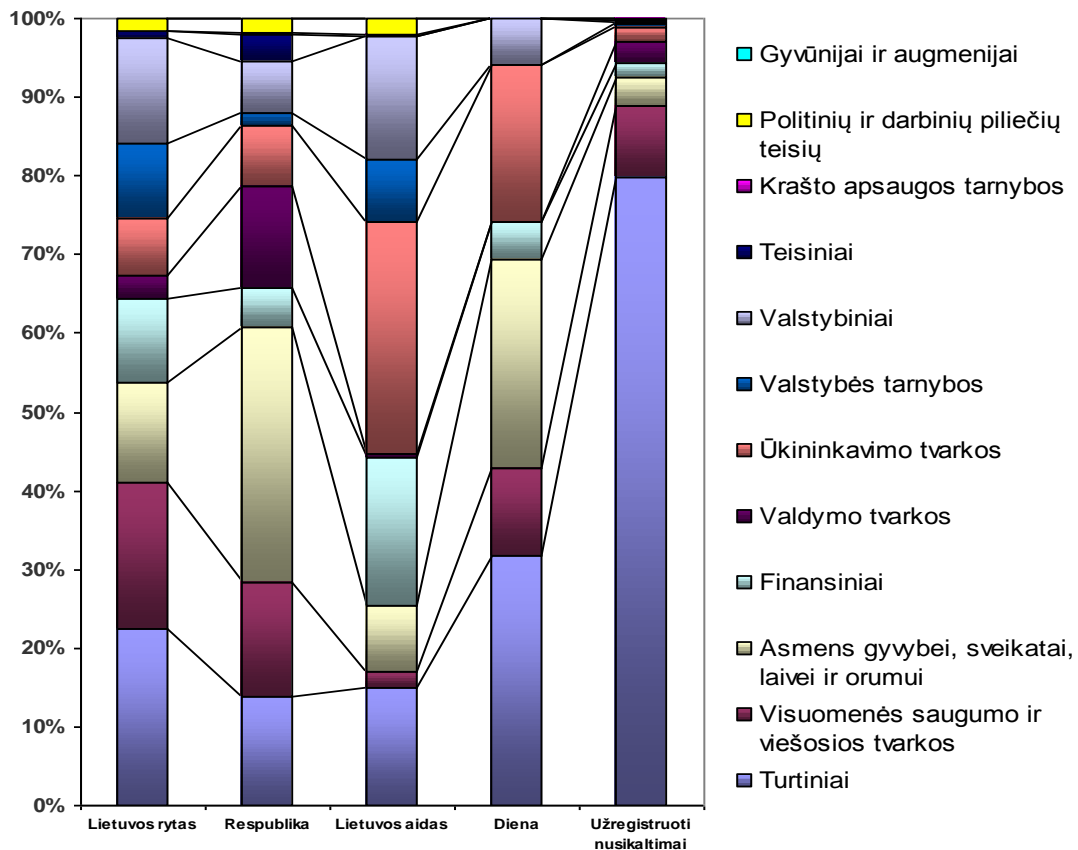
augimo tempų koreliacija

“Lietuvos rytas”	0,75
“Respublika”	0,77
“Lietuvos aidas”	0,86
“Diena”	0,70
“Švyturys”	- 0,81
“Veidas”	0,5

Verta pabrėžti, kad didžiausio ir įtakingiausio Lietuvos dienraščio – “Lietuvos ryto” – koreliacijos koeficientas 1993-1995 m. tebuvo tik 0,10. Kitaip tariant, tais metais nebuvo jokio ryšio tarp laikraščių publikacijų kriminalinėmis temomis ir oficialios nusikaltimų statistikos. Taip pat gerai matosi ir ryškus skirtumas tarp kriminalinių publikacijų tendencijų laikraščiuose ir žurnaluose – pirmieji daug geriau atspindi kriminalinę statistiką.

Žurnalistų teiginys, kad jų publikacijos atitinka esamą šalies kriminogeninę būklę, kelia abejonę ir paanalizavus šių publikacijų struktūrą.

2 pav. parodyta 1996 m. nusikaltimų struktūra pagal pasikėsimo objektą ir atitinkama įvairių laikraščių kriminalinių publikacijų struktūra (gali būti atlikti ir kitų metų tapatūs palyginimai).

2 pav. Kriminalinių publikacijų struktūra

Iš šio palyginimo akivaizdžiai matyti, kad kriminalinių publikacijų struktūra laikraščiuose neturi nieko bendra su užregistruotų nusikaltimų struktūra. Turtiniai nusikaltimai Lietuvoje sudaro apie 80 proc. visų užregistruotų nusikaltimų, o laikraščių straipsniai šia tema sudaro tik 35 proc. visų kriminalinio pobūdžio publikacijų. Tuomet daug plačiau rašoma apie nusikaltimus asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui, apie valstybinius nusikaltimus ir kt., kurių lyginamasis svoris nusikaltimų struktūroje nėra didelis.

Pateikti pavyzdžiai ir be kokybinės kriminalinių tekstų analizės leidžia daryti išvadą, kuri visiškai atitinka bendrą, kitose šalyse jau seniai pastebėtą ir aprašytą tendenciją, kad kriminogeninės būklės įvaizdis, kurį formuoja kriminalinio pobūdžio publikacijos spaudoje, yra iškreiptas ir formuojamas selektyviai. Lietuvos spauda akivaizdžiai kuria virtualinį (tariamąjį) nusikaltimų ir nusikaltėlių pasaulį, kuris yra gerokai atitolęs nuo realių kriminogeninių problemų šalyje.

Natūraliai kyla klausimas, kokia vidinė šių publikacijų „virtuvė“, kokie tikslai ir principai, kuriais vadovaujasi laikraščių ir žurnalų leidėjai bei žurnalistai, informuodami savo skaitytojus apie nusikaltimus, jų struktūrą ir kriminalinius procesus Lietuvos visuomenėje?

Vidinė leidinių ideologija ir informacija apie nusikaltimus

Mintis, kad žiniasklaidos susidomėjimą nusikaltimais galima pagrįsti ekonominiu suinteresuotumu, apeliuoja į tą faktą, kad laikraščiai, žurnalai, radijo stotys, televizijos kanalai ne tik informuoja visuomenę, bet kartu yra simbolinių prekių gamintojai, ir kaip gamintojai turi konkuruoti tarpusavyje naujienų, pranešimų, istorijų, įrašų, siužetų, filmų rinkoje dėl savo skaitytojų, klausytojų ir žiūrovų.

Lietuvos žurnalistai giluminiuose interviu (interviu atlikti 1997 m.) teigė, kad dar viena iš priežasčių, skatinančių jų intensyvų susidomėjimą kriminalinėmis publikacijomis, yra skaitytojų noras daugiau matyti panašios informacijos spaudoje:

Klausimas: Kokios temos labiausiai domina Jūsų skaitytoją?

“Respublika” “Kriminalai. Kaip ir visur. Kadangi dabar visos temos “atviros”, praktiškai nebėra paslapčių, o sensacija, galinti sukelti rezonansą visuomenėje, ne kiekvieną dieną būna, visuomenę labiau domina juodoji gyvenimo pusė”.

“Lietuvos rytas” “Skandalai. Jei parašysi, kad pavogė, tarkim, magnetofoną, tai niekam nebus įdomu, išskyrus tą žmogų, iš kurio pavogė. Jei parašysi, kad vidaus reikalų ministras važinėja su vogtu mercedesu, tai sudominsi visus”.

“Vakarinės naujienos” “Tos, kurios domina ir kitų laikraščių skaitytojus. Tai pirmiausia visos tos gaujų temos, gaujų karas ir nužudymai, nes mes turime labai daug tokių baisių nužudymų”.

“Sargyba” “Kriminalinės. Kokios daugiau gali dominti, jeigu skaito tokį laikraštį. Juk mūsų laikraštis kriminalams skirtas. Mes nepublikuojame straipsnių kultūrine ar kokia kitokia tema”.

Tačiau šalia nuorodų į blogą kriminogeninę būklę ir skaitytojų susidomėjimą kriminalinėmis temomis kai kurių laikraščių žurnalistai kalba ir apie pelno faktorių.

Klausimas: Kaip Jūs manote, kodėl Lietuvos spauda, taip pat ir Jūsų laikraštis (žurnalas), taip intensyviai rašo apie kriminalinius įvykius?

“Vakarinės naujienos” “Yra paklausa ir tam, kad pritrauktų skaitytoją, nes atsimenat, kaip tarybų valdžios metais rašydavom “nuostabiais laimėjimais Lietuvos darbo žmonės sutinka gegužį” ir t.t. ir pan. Visur visi šypsojosi, kalbėjo nesąmones ir jau buvo atsibodę. Ir dabar, kai iš vienos padėties visuomenė pereina į kitą padėtį; ir skaitytoją tai pritraukia, ir tiražas

auga. Visų laikraščių tiražas...”

“Diena”

“Manau, laikraščiai rašo apie kriminalinius įvykius dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia skaitytojams įdomu. Apie tai aš sprendžiu iš to, kad po didesnių straipsnių skaitytojai skambina į redakciją ir klausinėja, domisi. O antroji priežastis dėl kurios Lietuvos laikraščiai rašo, nes tai pelninga”.

Atviros Lietuvos fondo (1997 m. gruodžio mėn.) ir Lietuvos žurnalistų sąjungos (1998 m. gegužės mėn.) surengtose atvirose diskusijose apie žiniasklaidos atsakomybę už kriminalines ir smurtines publikacijas žinomaisi Lietuvos žurnalistai ir leidėjai taip pat neslėpė ekonominių interesų įtakos pasirenkant, atrenkant ir skleidžiant kriminalinę informaciją.

Nenuostabu, kad dalis Lietuvos laikraščių ir žurnalų stengiasi suvilioti savo skaitytojus kriminalinėmis istorijomis ir naujienomis, palengvinti kriminalinės informacijos vartojimą, iš kriminalinių problemų darant “patrauklias” pramogas, perpildytas žiaurumo, cinizmo, nesi-skaitymo nei su aukų, nei su įtariamųjų teisėmis, kurias jiems privalo garantuoti baudžiamasis procesas ir kiti Lietuvos įstatymai. Nors Lietuvos žurnalistai ir priėmė Žurnalistų etikos kodeksą, tačiau ne visada sugeba jo laikytis. Pastaruoju metu kai kurios nevyriausybinės organizacijos pradėjo rimtai reikšti savo nepritarimą tiems informavimo metodams, kurie, pasak šių organizacijų atstovų, skatina žiaurumą ir nusikaltimus.

Giluminiai interviu su Lietuvos žurnalistais taip pat parodė, kad dauguma jų apie nusikaltimų problemas rašo, neturėdami nei specialaus teisinio išsilavinimo, nei kokio nors specialaus pasirengimo analizuoti šias problemas. Šioje srityje jie yra savamoksliai, laikantys savo mokytoju žurnalistų praktiką.

Tyrimo metu taip pat buvo palygintos Lietuvos žurnalistų nuostatos dėl kriminalinio pobūdžio publikacijų su panašiomis Latvijos žurnalistų nuostatomis. Giluminiai Latvijos žurnalistų interviu (interviu atlikti 1997-1998 m.) aiškiau negu Lietuvos žurnalistų parodė, kad latvių spaudos nuostatų skirtumai priklauso nuo leidinio kokybės.

Latvijos oficialaus dienraščio “Diena” žurnalistė neigė bet kokį ryšį tarp pelno ir kriminalinio pobūdžio publikacijų laikraštyje. Iš tikrųjų latvių “Diena” daug “kukliau” rašo apie nusikaltimus negu atitinkami Lietuvos laikraščiai, ir tuo labiau panaši į skandinaviskus *quality ends*. Kito Latvijos laikraščio – “Business & Baltia” (*middlebrows* – tarpinis tarp kvalifikuotos ir bulvarinės spaudos leidinys) atstovas neigė grynai ekonominę kriminalinių publikacijų pagrindą, tačiau kartu teigė, kad finansinio suinteresuotumo negalima nepaisyti, ir pritarė tam tikriems pramoginiams elementams kriminalinėse publikacijose. “Vakars zinas” (*tabloids* – bulvarinė spauda) žurnalistė neslėpė, kad kriminalinės naujienos ir istorijos – tai prekė, turinti didelę paklausą tarp skaitytojų, todėl šiame leidinyje sąmoningai plėtojama nusikaltimų tema.

Giluminiai interviu ir diskusijos su Lietuvos ir Latvijos žurnalistais, taip pat pačių leidinių atlikta analizė leidžia daryti išvadą, kad Lietuvoje kriminalinio pobūdžio publikacijų atžvilgiu dominuoja tarpinio *middlebrows* pobūdžio ideologija. Deklaracijos dėl demokratinės spaudos pareigos nevaržomai informuoti žmones apie opiausias ir gyvybiškai svarbiausias visuomenės egzistavimo ir raidos problemas bandoma pragmatiškai (ir kartais net ciniškai) derinti su leidėjų ekonominiais interesais.

Visuomenės reakcija į kriminalines publikacijas

Tokią išvadą galima būtų laikyti palankia Lietuvos spaudai ir nekeliančia susirūpinimo dėl nusikaltimų įvaizdžio formavimosi ypatumų visuomenėje, jei ne viena aplinkybė, kurią gerai žino kriminologai. Deja, nusikaltimų įvaizdis visuomenėje nėra neutralus, jis provokuoja baimę ir nerimą [5, 25]. Kol padėtis visuomenėje pastovi, kol nėra kataklizmų, toks nerimas nekelia didelių problemų visuomenės gerovei ir vyraujančiai socialinei politikai. Tačiau visuomenėse, išgyvenančiose esminius politinius, ekonominius ir socialinius pokyčius, kur individai susiduria su didelėmis naujos socializacijos problemomis, kur materialiniai dalykai vertinami labiau nei dvasinės vertybės, nusikaltimų baimė gali tapti veiksmu, skatinančiu suirutės procesus. Tokiais atvejais gyvenimo trapumo pojūtis, netikrumo jausmas ir socialinis susvetimėjimas pasireiškia poreikiu vartoti sumaniai parengtas kriminalines naujienas ir istorijas, kurios tik gilina socialinę visuomenės narių izoliaciją ir paralyžiuoja pasiryžimą įveikti socialinę krizę. Todėl visuomenės reakcija į kriminalines publikacijas yra dar viena svarbi nusikaltimų ir spaudos analizės dalis.

Kaip jau buvo minėta, tyrimo metu (1998 m. gegužės 15-birželio 30 d.) buvo atlikta nacionalinė skaitytojų apklausa. Jos tikslas – nustatyti, kaip respondentai reaguoja į įvairių kriminalinio pobūdžio informaciją spaudoje. Tiriant skaitytojų auditoriją buvo panauduota anketa, kurios klausimai lietė šiuos skaitytojų ir spaudos santykių aspektus:

- skaitytojų psichologinė reakcija į spaudos kriminalinio pobūdžio publikacijas;
- bendras skaitytojų kriminalinių publikacijų spaudoje įvertinimas;
- Lietuvos kriminogeninės būklės ir baudžiamosios politikos vertinimas;
- bendra socialinė ir demografinė informacija apie respondentus.

Remiantis Lietuvos gyventojų struktūra pagal lytį, išsilavinimą, gyvenimo vietą (didmiesčiai, rajonų centrai, kaimas), tyrimui buvo atrinkti 374 respondentai, kurių amžius daugiau kaip 15 metų.

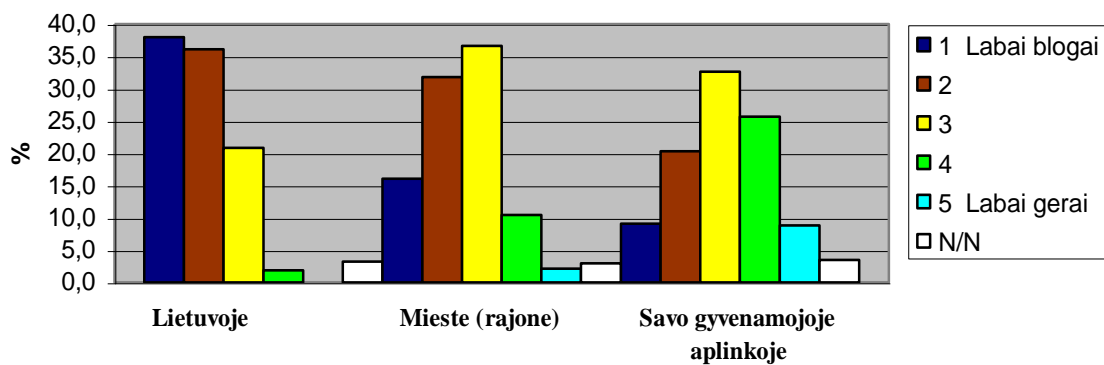
Apklausa parodė, kad kriminalinio pobūdžio informacija spaudoje yra labiausiai skaitoma ir užima pirmąją vietą tarp kitų svarbių žurnalistinių temų (politika, ekonomika, sportas ir t.t.) – 60,7 proc. respondentų pažymėjo, kad jie labai domisi arba paprastai domisi tokia informacija. Taip pat dauguma respondentų (67,3 proc.) yra patenkinti kriminalinio pobūdžio publikacijų turiniu ir gausa. Jie labiau domisi teisėsaugos pareigūnų veikla (65,5 proc.), tolesne įvykių eiga (62,3 proc.), informacija apie įtariamuosius (51,6 proc.). Absoliuti dauguma respondentų sutinka su tuo, kad kriminalinio pobūdžio publikacijos spaudoje būtų prieinamos ir atviros.

56,1 proc. respondentų kriminalines publikacijas prisimena ilgiau nei vieną savaitę, o 28,6 proc. iš jų – mėnesį ir ilgiau. Dominuojanti psichologinė reakcija į minėtas publikacijas yra pyktis (57,2 proc. visų respondentų) ir užuojauta nukentėjusiesiems (49,6 proc.). Kriminalinio pobūdžio publikacijos neskatina jokios aktyvios socialinės veiklos arba pozicijos.

47,1 proc. respondentų teigia, kad publikacijos apie nusikaltimus ir kriminalinę justiciją daro įtaką šalies kriminogeninės būklės suvokimui, o 60,3 proc. respondentų tvirtina, kad spaudos pranešimai privertė susimąstyti apie savo ir savo artimųjų saugumą, tačiau nelabai paveikė elgseną ir gyvenimo būdą (21,6 proc.). Taip pat apklaustieji pažymi, kad spauda padėjo jiems susikurti Lietuvos teisėsaugos institucijų įvaizdį (56,2 proc.) ir šiek tiek paveikė moralines ir socialines vertybes (26,3 proc.) bei politinius įsitikinimus (15,2 proc.).

Respondentai gana kritiškai vertina Lietuvos teisėsaugos veiklą. 47,6 proc. respondentų neigiamai vertina teismus, 57,7 – policiją, 38,4 – prokuratūrą, 23,3 – Saugumo departamentą, 38,6 proc. – kalėjimus ir pataisos darbų įstaigas.

Atskirai vertėtų panagrinėti, kaip apklausos dalyviai įsivaizduoja kriminogeninę būklę šalyje. 3 pav. iliustruoja respondentų atsakymus į klausimą “Kaip Jūs vertinate kriminogeninę būklę Lietuvoje (savo mieste arba rajone) ir savo apylinkėje?”

3 pav. Kriminogeninės būklės vertinimas šalyje

Iš šio palyginimo gerai matyti, kad respondentai linkę prasčiau vertinti kriminogeninę būklę Lietuvoje negu savo gyvenvietėse. Kriminogeninę padėtį Lietuvoje vertina "labai blogai" arba "blogai" 74,1 proc. respondentų, mieste arba rajone – 47,8 proc., o savo gyvenamojoje aplinkoje – 29,4 proc. Atitinkamai kriminogeninę padėtį Lietuvoje vertina "gerai" arba "labai gerai" 1,9 proc. respondentų, mieste arba rajone – 12,5 proc., savo gyvenamojoje aplinkoje – 34,5 proc. apklaustųjų. Turint galvoje, kad informaciją apie kriminalinius įvykius Lietuvoje apklausos dalyviai dažniausiai gauna tik iš žiniasklaidos, o kriminogeninės būklės savo gyvenamojoje aplinkoje (kuri, kaip rodo anksčiau Lietuvoje atlikti viktimologiniai tyrimai, yra pavojingiausia potencialioms aukoms) vertinimas pirmiausia yra jų asmeninės patirties dalykas, nesunku pastebėti, koku mastu žiniasklaida kuria virtualų, iškreiptą kriminogeninės būklės įvaizdį.

Tačiau patys respondentai, atsakydami į klausimą, ar informacija apie nusikaltimus atitinka tikrovę, mano kitaip. 40,9 proc. mano, kad reali padėtis yra blogesnė, 11,8 proc. – geresnė ir tik 29,9 proc. respondentų nuomone, informacija spaudoje atitinka tikrovę. Kaip ir galima buvo tikėtis, kritiškiau spaudos pranešimus apie nusikaltimus vertina jaunimas, žmonės, įgiję aukštąjį išsilavinimą, didelių miestų gyventojai.

Galima tik pasidžiaugti, kad, nepaisant tokio kriminogeninės būklės pateikimo spaudoje, dauguma respondentų (51,3 proc.) vis dėlto teigia, kad demokratinė valstybė turi pakankamai priemonių kontroliuoti nusikaltimus šalyje. Taip pat dauguma apklaustųjų (44,4 proc. prieš 37,2 proc.) mano, kad nėra reikalo apriboti žmogaus teises stengiantis plėtoti nusikaltimų kontrolės politiką.

Kita vertus, manyti, kad sukurtas dramatiškas kriminalinės būklės ir teisėsaugos veiklos paveikslas neturi jokios įtakos vykdomai baudžiamajai politikai būtų vis dėlto klaidinga. Ta pati apklausa parodė, kad 62,3 proc. visų respondentų teigė, kad geriausia priemonė mažinanti nusikaltimų skaičių yra griežtesnės bausmės; daugiausiai griežtų bausmių šalininkų yra tarp vyresnio amžiaus žmonių, mažiau išsilavinusių, kaimo gyventojų. Suprantama, kad politikai negali visiškai ignoruoti šios nuomonės, tačiau jos konkretus įgyvendinimas atitolintų Lietuvą nuo demokratinės kriminalinės justicijos reformos, kuri turėtų akcentuoti ne "kovines" ir griežtas bausmines, bet prevencines ir civilines priemones mažinant kriminalinę įtampą visuomenėje.

Išvados

Pateikta Lietuvos spaudos analizė yra tik nedidelė kriminalinių temų žiniasklaidoje pristatymo tyrimo dalis, tačiau ji nedviprasmiškai rodo, kad žiniasklaida, informuodama Lietuvos visuomenę apie nusikaltimus ir teisėsaugos veiklą, yra linkusi kurti virtualią, iškreiptą kriminogeninės būklės įvaizdį. Šios tendencijos intensyvumas priklauso nuo vidinės leidinio ideologijos, tačiau nemažą įtaką jam turi ir finansiniai leidėjo interesai. Nors kriminalinio po-

būdžio publikacijos Lietuvoje ir neturi lemiamos įtakos skaitytojų politinėms pažiūroms, vertybinei orientacijai ir socializacijai, vis dėlto negalima pamiršti, kad modernioje valstybėje žiniasklaida yra svarbus baudžiamosios politikos elementas ir jos poveikis visuomenei formuojant kriminogeninės padėties ir kriminalinės justicijos institucijų viziją yra ne tik nepaprastai didelis, bet ir kontraversiškas ir gali neigiamai paveikti demokratinės baudžiamosios politikos įgyvendinimo perspektyvas Lietuvoje.

□□□

LITERATŪRA

1. **Beirne P., Messerschmidt J.** Criminology. – New York, HBJ, 1991.
2. **Crime** Prevention Strategies, in Particular as Related to Crimes in Urban Areas and Juvenile and Violent Criminality, Including the Question of Victims: Assessment and New Perspectives: Background paper for the workshop on mass media and crime prevention. Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. – Cairo, Egypt, 29 April-8 May 1995.
3. **Grabovsky P., Wilson P.** Journalism and Justice: How Crime is Reported. – Sydney, Pluto Press, 1989.
4. **Mathiesen T.** The Eagle and the Sun: on panoptical systems and mass media in modern society. In Lowman, John, Menzies, Robert J., Palys T.S. (eds) Transcarceration: Essays in the Sociology of Social Control. Cambridge Studies in Criminology, LV.
5. **The Report** of Sub-committee on Decriminalization of the ECCP. Council of Europe. – 1980.

□□□

Crime and Press in Lithuanian Society

A. Dobryninas, Dr., Assoc. Prof.

Vilnius University, Lithuania

SUMMARY

Crime related publications in mass media have big impact on the public understanding of crime situation, as well as of the strategy and tactics in current criminal policy. Due to this fact, the diffusion of this kind of information becomes a serious social and political problem in modern society. The article "Crime and Press in Lithuanian Society" analyses trends and structure of crime related publications in Lithuanian press, their inner ideology, and public attitude to crime related publications. The article points on the fact that publications in Lithuanian press are not adequate to the official description of crime situation in society, create distorted image of crime, and misinform public about the real state of affairs in criminal justice. In its turn, images of crime and criminal justice could negatively influence the implementation of effective democratic criminal policy in Lithuania.